

Ministerie van Infrastructuur
en Waterstaat

Jaaroverzicht 2018

Crises en rampen

W
n
e
-
C
D

Voorwoord

Informatie gaat razendsnel. En het gaat steeds sneller. Wat vandaag gebeurt, was gisteren al in het nieuws. Twitter, Facebook en andere sociale media spelen daarbij een cruciale rol. Hoe gaan we daarmee om? En wat betekent dat voor crisismanagement en de communicatie rond incidenten? Het zijn belangrijke uitdagingen voor het Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (DCC-IenW). Want snelle en adequate coördinatie van informatie rond calamiteiten, crises en rampen, is essentieel.

Diepe emoties

In dit jaaroverzicht blikken we terug op zes treffende voorbeelden van ons werk in 2018. Een aantal incidenten kwam hard aan – in de samenleving, maar ook bij onze eigen medewerkers. Het fatale ongeluk met een elektrische bakfiets op een spoorwegovergang, waarbij vier kinderen om het leven kwamen, maakte diepe emoties los. Juist dan is het belangrijk om alle beschikbare informatie snel en professioneel in goede banen te leiden. Het DCC-IenW heeft laten zien dat we hiervoor de juiste mensen en de juiste expertise in huis hebben.

Altijd paraat

Ook andere situaties vroegen om bijzondere aandacht. Zo trok de langdurige droogte in Nederland een flinke wissel op onze capaciteit. De droogte duurde zo lang en raakte zo veel verschillende beleidsvelden, dat we er tijdelijk een speciaal team voor hebben ingericht. Zo konden we de vinger aan de pols houden én paraat blijven voor andere incidenten. Want ook in 2018 kreeg het DCC-IenW weer honderden meldingen. Van politiek-bestuurlijke dossiers tot ingrijpende gebeurtenissen: code rood voor een zware storm, een grote brand in een loods met accu's, een stroomstoring op Schiphol en een mogelijke kaping van een Nederlands schip voor de Afrikaanse kust – het is maar een greep uit een bewogen jaar.

Steeds complexer

Ook in andere opzichten was 2018 een jaar vol dynamiek. De voorbereidingen voor de verhuizing van ons crisiscentrum waren tijdrovend, maar betekenen ook een nieuwe stap voorwaarts. Binnenkort zullen alle faciliteiten van het DCC-IenW zijn verhuisd naar de Rijnstraat 8 in Den Haag. Vandaaruit richten wij ons vol energie op de toekomst. Want crisismanagement staat steeds hoger op de politieke en maatschappelijke agenda. Bovendien worden incidenten complexer. Zo zien we bijvoorbeeld dat het belang van cybersecurity toeneemt. Europese wetgeving verplicht elk land om een meldpunt in te richten voor cyberincidenten rond vitale processen. De ambitie is om het DCC-IenW hiervoor het centrale aanspreekpunt te maken op de vitale processen van ons eigen ministerie.

Samenwerking voorop

Crisismanagement gaat ook steeds vaker over grenzen heen. Regionaal en bestuurlijk, maar ook letterlijk. Zo weet niemand wat de gevolgen van de Brexit-ontwikkelingen zullen zijn. Maar incidenten kunnen ook van nog veel verder weg komen. Zonnestormen bijvoorbeeld: reusachtige energie-uitbarstingen van de zon die storingen kunnen veroorzaken in gps-systemen, radioverkeer of elektriciteitsvoorzieningen. Op dit moment onderzoeken we hoe we hiervoor een effectief waarschuwingssysteem kunnen inrichten. Dat doen we samen met het KNMI en andere partijen. Want alles wat wij doen, doen we nooit alleen: samenwerking met onze partners staat altijd voorop. Nu en in de toekomst.

Rob Hagman
Hoofd DCC-IenW

18.01.2018

Zware storm: code rood

Dat er een zware storm op komst is, had het KNMI al eerder aangekondigd. Dat het de zwaarste storm in vijftig jaar zou worden, blijkt pas in de vroege ochtend van donderdag 18 januari. Rob Verdouw heeft piketdienst: 'Op woensdag verwachtte het KNMI al code oranje af te geven. Daarom kwam het weerimpactteam (WIT) bij elkaar om de mogelijke impact van de storm te bespreken.' Het DCC-IenW is voorzitter van dit team, dat bijna wekelijks bij elkaar komt voor een vooruitblik op de weersituatie voor Nederland en Caribisch Nederland. Naast het DCC-IenW bestaat het WIT uit het Nationaal Crisiscentrum (NCC), Verkeerscentrum Nederland (VCNL), ProRail en het Landelijk Operationeel Coördinatiecentrum (LOCC).

Donderdagochtend komt het WIT opnieuw telefonisch bijeen. De storm lijkt nog zwaarder te worden dan verwacht. Verdouw: 'Ons advies aan het KNMI was unaniem: code rood voor een groot deel van Nederland. Direct daarna wordt het besluit via de media bekendgemaakt.' Code rood blijkt de juiste inschatting: de impact op de infrastructuur is enorm. Uit het hele land komen meldingen van omgewaaide bomen, wegwaaiende bouwplaten en zelfs vrachtwagens worden omvergeblazen. Het trein- en luchtverkeer worden deels stilgelegd, stations worden ontruimd, veerdiensten varen niet en Rijkswaterstaat adviseert weggebruikers niet de weg op te gaan.

Rond 15.00 is de ergste storm weggetrokken en kan worden begonnen met de opruim- en herstelwerkzaamheden. Ook het vliegverkeer wordt in de loop van de middag weer opgestart. Om 17.30 uur stuurt het DCC-IenW een laatste informatiebericht aan de minister, de staatssecretaris en de betrokken directoraten-generaal: code rood is niet meer van kracht.

29.01.18
Cyber / ICT

DDoS-aanval treft banken en overheidsorganisaties

30.01.18
Buisleidingen

Gaslek Amsterdam zorgt voor stilleggen treinverkeer

07.02.18

Regionale Nucleaire Oefening

15.03.18

Startdag LCW

21.04.2018

Mogelijke kaping Nederlands vrachtschip

De FWN Rapide is vanuit Ghana onderweg naar Nigeria, als de Groningse rederij geen contact meer krijgt met de twaalfkoppige bemanning. Omdat de vaarroute bekendstaat om eerdere ontvoeringen door piraten, slaat de rederij alarm. Het is zaterdag 21 april, aan het einde van middag. Fungerend hoofd Edith Kuijper: 'Een mogelijke kaping van een Nederlands schip, dat komt opeens heel dichtbij.'

Of het daadwerkelijk om een kaping gaat, wordt niet duidelijk. Het is ook niet bekend of er Nederlanders aan boord zijn. Crisismanager Tony Hoogendoorn: 'Na intern spoedoverleg heb ik direct gebeld met de Nederlandse Kustwacht om de locatie van het schip te bepalen. Daarna is er via Buitenlandse Zaken contact gelegd met de Nederlandse ambassade in Nigeria.' De volgende dag komt er informatie dat het schip mogelijk is aangevallen door piraten en dat een deel van de bemanning is ontvoerd. Er zijn geen Nederlanders aan boord. Toch blijven de berichten tegenstrijdig. Daarop besluit het DCC-IenW op te schalen naar een Voorbereidingsgroep. Hierbij zijn onder andere de Kustwacht, de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT), het ministerie van Buitenlandse Zaken, het Nationaal Crisiscentrum (NCC) en de directies Maritieme Zaken, Communicatie (DCO) en Juridische Zaken (HBJZ) van het ministerie van IenW. Ook de Nationale Politie schuift aan en er is een directe lijn met het Openbaar Ministerie (OM). Die hebben inmiddels een strafrechtelijk onderzoek in gang gezet.

In de Voorbereidingsgroep wordt in kaart gebracht wie welke acties onderneemt. Hoogendoorn: 'Vanaf dat moment is het onderzoek helemaal in handen van de Nationale Politie en het OM.' Vier weken later wordt bekend dat alle bemanningsleden in veiligheid zijn.

vanaf 01.02.18
Binnenvaart

Oude zeemijn in het IJ in Amsterdam gevonden

16.03.18
Wegen

Ongeval tankwagens met gevaarlijke stoffen op de A67 Turnhout-Eindhoven

03.04.18

Oefening Regionaal Droogteoverleg Twentekanaal

04.04.18 en 25.04.18

Procesoefening ProRail Centraal Monitorings- en Beslisorgaan

11.07.2018 Grote brand in accu-opslag

Uitslaande vlammen en een enorme rookwolk die tot in de wijde omtrek zichtbaar is: op woensdagmiddag 11 juli staat een grote loods in het Gelderse Nunspeet in brand. In het pand liggen onder andere accu's van elektrische fietsen opgeslagen. De rook trekt over een naastgelegen woonwijk, waar bewoners klagen over stank en geïrriteerde ogen en slijmvliezen. De brandweer is al ter plekke als het DCC-IenW wordt ingelicht door het Nationaal Crisiscentrum (NCC). Tony Hoogendoorn heeft piketdienst: 'Omdat er mogelijk schadelijke stoffen waren vrijgekomen, had het gemeentelijke beleidsteam (GBT) besloten om 120 woningen uit voorzorg te ontruimen. Intussen voerde de Milieu- en Ongevallendienst (MOD) van het RIVM ter plekke metingen en analyses uit. Ook het KNMI, onderzoeksinstituut RIKILT, de Nederlandse Vereniging voor Intensive Care (NVIC) en het Landelijk Informatiepunt Ongevallen Gevaarlijke stoffen (LIOGS) zijn betrokken.

De rook trekt later weg over de nabijgelegen A28 en de spoorlijn Zwolle-Amersfoort. Hoogendoorn: 'Rijkswaterstaat en ProRail meldden dat er geen negatieve effecten waren voor de weg en het spoor. Het drinkwaterbedrijf en het waterschap controleerden of de watervoorziening geen gevaar liep.' Inmiddels zijn ook instituten van het Crisis Expert Team milieu en drinkwater (CET-md) ingeschakeld. Matthijs Kortleven van het CET-md: 'Het expertteam bundelt kennis en expertise van acht specialistische organisaties en kennisinstituten op het gebied van milieu en drinkwater. Zo kunnen wij bij complexe incidenten snel en deskundig advies geven over de mogelijke risico's en maatregelen.'

Het DCC-IenW blijft de situatie monitoren tot het begin van de avond. Dan is de brand onder controle. Later die nacht geeft de gemeente het gebied weer vrij.

30.03.18

Waterkwaliteit

Giftige stof GenX in oppervlaktewater bij Terneuzen

03.04.18

Luchtvaart

Onderzoeksraad voor Veiligheid onderzoekt bijna-botsing bij Schiphol

20.04.18

Gevaarlijke stoffen

Meerdere petrochemische bedrijven getroffen door spanningsdips i.v.m. brand

17.06.18

Drinkwater

Biologische besmetting van drinkwater in Geldermalsen e.o.

16.04.18

Nationale Nucleaire Oefening

07.06.18

Europese Cyber Oefening

11.06.17 en 12.06.2018

Deelname DCC-IenW aan bijeenkomst van de Internationale Maritieme Organisatie

12.06.18

Netwerkdag Incidentbestrijding Gevaarlijke Stoffen

29.04.2018 Stroomstoring Schiphol

Crisismanager Pepijn Morgenstern wordt op zondag 29 april om 04.30 uur wakker gebeld door het Nationaal Crisiscentrum (NCC): Amsterdam-Zuidoost en Schiphol zijn getroffen door een stroomstoring. Op Schiphol wordt dat snel opgevangen door het noodnet, maar het incheckstelsel voor passagiers werkt niet meer. Sociale media staan al snel vol met foto's van gestrande reizigers in een overvolle vertrekhal. Op last van de Marechaussee stoppen er daarom tijdelijk geen treinen op Schiphol. Zelfs de op- en afritten op de A4 naar de luchthaven worden korte tijd afgesloten. Dat zorgt voor gevaarlijke situaties, als mensen hun weg lopend over de vluchstrook vervolgen.

Morgenstern: 'Het was zaak om de situatie in de lucht, op het spoor en op de weg zo snel mogelijk in kaart te brengen. Daarom hadden we intensief contact met partijen uit alle betrokken domeinen: de Luchtverkeersleiding Nederland (LNVL), ProRail en Verkeerscentrum Nederland (VCNL). Een stroomstoring raakt ook tal van andere terreinen. Energievoorziening zit in het pakket van onze collega's bij Economische Zaken, en ook het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport was er nauw bij betrokken: waren ziekenhuizen in de regio bijvoorbeeld ook getroffen door de stroomstoring? Vanuit al die contacten kon het DCC-IenW de minister, de staatssecretaris en de betrokken beleidsdirecties snel en adequaat informeren.'

De storing genereerde veel media-aandacht. De NOS hield een liveblog bij en om 10.25 uur werd een extra journaal ingelast. In de loop van de dag normaliseerde de situatie, maar de effecten van de storing op het vliegverkeer bleven de hele dag merkbaar.

02.08.2018 - einde jaar Langdurige droogte

Zelden is het in Nederland zo lang zo droog als in de tweede helft van 2018. Op het hoogtepunt, in de zomermaanden, richt het DCC-IenW er een speciaal piketteam voor in. Ook in het halfjaar daarna houdt het DCC-IenW de vinger aan de pols. Eind december is de ergste droogte voorbij. Crisismanager Kirsten Drost: 'Droogte is niet te vergelijken met andere incidenten. Het is een traag proces dat zich langzaam verder uitbreidt. Totdat duidelijk is dat de situatie steeds ernstiger wordt en er van alle kanten behoefte is aan informatie. Hoe zit het met de waterstanden in de rivieren? Wat betekent dat voor de binnenvaart? Is er kans op natuurbranden? Wordt de waterkwaliteit bedreigd? Hoe zit het met de grond- en drinkwatervoorraad? Wat zijn de gevolgen voor de landbouw?'

Vanaf eind juni publiceert de Landelijke Coördinatiecommissie Waterverdeling (LCW) periodiek een Droogtemonitor. De verwachting is dat de droogte aanhoudt en dat er mogelijk nieuwe maatregelen moeten komen om het water te verdelen. Op 2 augustus besluit de directeur-generaal van Rijkswaterstaat om op te schalen naar het Managementteam Watertekorten (MTW). Om alle relevante informatie te monitoren, overlegt het DCC-IenW met partijen uit vrijwel het hele beleidsspectrum. Crisismanager Tony Hoogendoorn: 'Ministeries, Rijkswaterstaat, KNMI, provincies, waterschappen, veiligheidsregio's, drinkwaterbedrijven en sectorvertegenwoordiging vanuit agrariërs, industrie en scheepvaart – droogte raakt alles en iedereen. Daardoor was er een enorme hoeveelheid informatie die uiteindelijk moest samenkomen in de besluitvorming van het MTW. De communicatie met al die partijen verliep goed. Dat is belangrijk, want zo'n lange periode vraagt om een flinke dosis flexibiliteit.'

05.07.18
Internationale hulp
Verzoek noodpompen voor reddingsactie voetballers in Thaise grotten

23.08.18
Energie
Stroomstoring Midden-Brabant

31.08.18
OV en spoor
Station Amsterdam Centraal ontruimd door steekincident

20.09.18
Zeescheepvaart
Besmetting norovirus op cruiseschip in haven Rotterdam

19.06.18 tot 21.06.18
HurEx Sint Eustatius (hurricane oefening)

04.10.18
Netwerkdag Water in het teken van cybercrisis

09.10.18 en 17.10.18
Bezoek aan instituten achter CET-sn en CET-md

06.11.18
Themadag Crisiscommunicatie

Feiten en cijfers

Incidentmeldingen

Wegen en verkeersveiligheid	350
Spoor en openbaar vervoer	237
Zeescheepvaart en Noordzee	73
Luchtvaart	63
Binnenvaart	51
Milieu - Grote branden	26
Nucleair en Straling	18
Drinkwater	12
Waterkwaliteit	12
Extreem weer	11
Caribisch Nederland	10
Energie uitval	8
Waterkwaliteit	7
Buisleidingen	6
Milieu - Gevaarlijke stoffen	6
Internationaal (bijstandsaanvraag)	6
Cyber	4
ICT	4
Infectie - Virus	3
Aardbeving	2
Aardbeving	2
Milieu - Luchtverontreiniging	2
Terrorisme	2
Dierinfectieziekten	1
Landbouw en natuur	1
Totaal	917

Attenderingsberichten

Vanaf 1 augustus Droogte in Nederland

Weer

2 en 3 januari	Code rood wegens storm en hoogwater
6 en 7 januari	Code geel wegens hoogwater in de grote rivieren
18 januari	Code rood wegens zeer zware storm
17 en 18 maart	Code geel wegens sneeuw en harde wind
22 mei	Code geel wegens hevige neerslag
27 mei	Code oranje wegens onweer in het zuiden
29 mei, 31 mei en 1 juni	Code oranje wegens onweer, harde wind, zware neerslag en hagel
25 t/m 28 juli	Code oranje wegens extreme hitte
9 augustus	Code oranje wegens zware windstoten

Tijdelijke luchtruimsluitingen

Datum	Locatie	Reden
28 mei	Domeinen	Gevaarlijke situatie vuurwerkopslag
27 april	Groningen	Koningsdag

20.09.2018 Tragedie op spoorwegovergang

De medewerkers van het DCC-IenW zijn wel wat gewend. Maar het fatale ongeluk met de Stint, in de vroege ochtend van donderdag 20 september, komt ongekend hard aan. Op een bewaakte spoorwegoverweg bij station Oss-West wordt het elektrische voertuig met daarin vijf kinderen aangereiden door een passagierstrein. Vier kinderen komen om het leven, één kind en de bestuurster raken zwaargewond. Peter Westerbeek staat die dag aan het hoofd van het team dat piketdienst heeft. Westerbeek: 'Nadat duidelijk werd wat er was gebeurd, waren we verbijsterd. Een dergelijk drama is bijna onvoorstelbaar. En toch moesten we als team aan de slag. En snel ook, want we begrepen direct dat dit tot grote onrust zou leiden. In de samenleving, maar ook bij de ambtelijke top. Daarom moesten we ons netwerk zo breed mogelijk informeren: van alle betrokken beleidsdirecties tot aan de staatssecretaris en de minister.'

De veiligheidsregio Brabant-Noord schaaft al snel op naar GRIP 3. De gemeente Oss richt een opvangcentrum in waar mensen met vragen terecht kunnen. De politie, technische recherche, de Onderzoeksraad voor Veiligheid en de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT-rail) voeren op locatie onderzoek uit. Westerbeek: 'Met hun informatie konden we alle partijen goed op de hoogte blijven houden. Pers en publiek hadden vragen, er moesten Kamerbrieven worden voorbereid – het DCC-IenW heeft de informatievoorziening daarvoor goed en professioneel verzorgd. Ondanks de heftige emoties, want bovenal is het vooral een menselijk drama.'

De Directie Wegen en Verkeersveiligheid en de ILT blijven ook na het drama nauw betrokken bij de nasleep ervan. Die zou nog maanden duren.

09.10.18

Caribisch gebied

Vliegtuig krijgt klapband van neus wiel bij landing op luchthaven van Saba

25.10.18

Nucleair

Lekkage in de Hoge Flux Reactor in Petten

09.11.18

VR-jong op bezoek bij DCC-IenW en NCC over Nationale Crisisbeheersing

27.11.18

CET-all dag; netwerkdag voor CET-instituten

Opleiden, trainen en oefenen

Cijfers

	Aantal uitvoeringen
Quick Scan	16
Maatwerkoefeningen	14
Basiscursus crisisbeheersing	9
BOB vergadermethodiek	4
Adviseur Crisisbeheersing	3
Liaison operationeel team	3
Voorzitter crisisteam	3
Basiscursus Crisisbeheersing CET-md	2
Mindmappen	2
Adviseur crisiscommunicatie	1
Crisiscommunicatie	1
Crisis en besluitvorming	1
Netwerk- en scenario analyse	1
Informatiecoördinator	1
Snellezen	1

Themadag Crisiscommunicatie

Sluit de huidige crisiscommunicatie nog wel aan bij de snelheid van sociale media? En welke rol speelt het publiek daarbij? Die vragen stonden op dinsdag 6 november centraal tijdens de Themadag Crisiscommunicatie in – heel toepasselijk – het Museum voor Communicatie in Den Haag. Ruim tweehonderd crisis- en communicatieprofessionals uit alle hoeken van de overheid en daarbuiten kwamen bijeen om zich te buigen over belangrijke vragen op het gebied van crisiscommunicatie. De themadag was georganiseerd door het DCC-IenW en de communicatiedirecties van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) en Rijkswaterstaat.

Meer interactie

In de verschillende workshops en brainstormsessies werd één ding duidelijk: crisiscommunicatie verandert van vorm en inhoud. Door de snelle, decentrale verspreiding van informatie en nieuws. Door de invloed van sociale media. En door de groeiende rol van het publiek in de berichtgeving en opinievorming. Crisiscommunicatie – en overheidscommunicatie in het algemeen – zal beter moeten aansluiten bij al die ontwikkelingen. Meer empathie en meer interactie, zonder daarbij het doel en de politieke achtergronden uit het oog te verliezen. Dat vraagt om nieuwe manieren van werken en om nieuwe, slimme communicatiestrategieën die beter aansluiten bij de beleving van het publiek.

Zorgvuldig en correct

Betekent dit dat we in de toekomst ook vanuit de overheid meer live-blogs, tweets en andere snelle kanalen kunnen verwachten? De tijd zal het leren. Het allerbelangrijkste is dat crisiscommunicatie zorgvuldig en inhoudelijk correct is. Daarover waren alle deelnemers het met elkaar eens.

Nationale Nucleaire Oefening 2018

De kans op een nucleair ongeval in Nederland is erg klein. Toch moeten we goed zijn voorbereid op nucleaire calamiteiten. Dat geldt zeker voor de directe omgeving van de twee dichtstbijzijnde kerncentrales, in het Zeeuwse Borssele en in het Belgische Doel. Daarom werd in 2018 een grote nucleaire oefening georganiseerd: Shining Spring. Het doel van de oefening was om de vernieuwde plannen, procedures en mogelijke maatregelen rond een nucleair ongeval in de praktijk te testen en te evalueren.

Van regionale naar nationale crisis

Het DCC-IenW deed ook mee aan de oefening. Die bestond uit twee delen: één op regionaal niveau en één op nationaal niveau. De eerste oefendag was op woensdag 7 februari. Circa 250 bestuurders, hulpdiensten en deskundigen kwamen die dag in actie naar aanleiding van een fictief ongeval in de kerncentrale Borssele. De nadruk lag daarbij op de rol van de regionale crisisteams van Zeeland en Midden-Brabant. Tijdens de andere twee oefendagen, op 16 en 18 april, liep het fictieve ongeval uit tot een nationale crisis. Alle aspecten van het Nationaal Crisisplan Stralingsincidenten (NCS) kwamen daarbij aan de orde: wie pakt welke rol en welke maatregelen zijn van kracht? Hoe verloopt de informatievoorziening en de besluitvorming? En hoe kunnen we informatie efficiënt delen binnen alle relevante netwerken?

Geslaagd en leerzaam

De geslaagde en leerzame crisisoefening werd georganiseerd door de ministeries van Justitie en Veiligheid (JenV) en Infrastructuur en Waterstaat (IenW), de Autoriteit Nucleaire Veiligheid en Stralingsbescherming (ANVS), het RIVM en de Veiligheidsregio's Zeeland en Midden- en West-Brabant, samen met de kerncentrale Borssele.

Een uitgave van

**Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat**

Coördinatie en advies
Taneesha Gendaram

Fotografie
Hollandse Hoogte
ANP
ForestWave

Rijnstraat 8
2515 XP
Den Haag

T 088 - 7970 222
E dccinfo@rws.nl
www.dcc-ienw.nl

januari 2019 | CD0119TP367